

POSTANOWIENIE

Dnia 29 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa B.K.

przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w O.

o odszkodowanie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 29 czerwca 2023 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 6 grudnia 2021 r., sygn. akt V pa 42/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

M.G.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Opolu wyrokiem z dnia 6 grudnia 2021 r. oddalił apelację wniesioną przez pozwaną Samodzielną Publiczną Zakład Opieki Zdrowotnej w O. od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Opolu z dnia 11 marca 2021 r. zasądającego od pozwanego na rzecz powoda B.K. kwotę 26.377,91 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 20 lipca 2019 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania i oddalającego powództwo w pozostałym zakresie.

Pozwany Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w O. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 6 grudnia 2021 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, to jest art. 265 § 1 i 2 k.p. w związku z art. 264 § 1 k.p. oraz art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 30 § 4 k.p., a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 235² § 2 k.p.c. w związku z art. 236 k.p.c. i art. 354 k.p.c. w związku z art. 356 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oraz podniósł, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, to jest art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 30 § 4 k.p. Zdaniem skarżącego, mimo szerokiego orzecznictwa w tym zakresie przepis, który jest bardzo istotny, jest bowiem niejasny, a niejednolita wykładnia sądów wywołuje wyraźnie rozbieżności w ustaleniu, co jest odpowiednim kryterium doboru i kto je ustala, kiedy jest ono rzeczywiste, a kiedy pozorne. Skarżący dodał, że ma duży problem na gruncie niniejszej sprawy, by ustalić swoje możliwości kompetencyjne w tym zakresie. Ponadto zarzucane w skardze kasacyjnej naruszenie przepisów prawa materialnego, zarówno art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 30 § 4 k.p., jak i art. 265 § 1 i 2 k.p. w związku z art. 264 § 1 k.p., pozostaje w bezpośrednim związku z wynikiem sprawy, gdyż miało ono wpływ na rozstrzygnięcie, tj. niewłaściwe zastosowanie i błędna wykładnia wymienionych przepisów, co spowodowało uwzględnienie powództwa i wypłatę odszkodowania. Aspekt ten i działania Sądu w tym zakresie, a w zasadzie ich brak, jest bardzo ważny dla strony pozwanej, dlatego że (...) „Niedochowanie przez pracownika terminu do zaskarżenia czynności prawnej pracodawcy skutkującej rozwiązaniem umowy o pracę, o którym mowa w art. 264 k.p., zawsze prowadzi do oddalenia powództwa, bez względu na to, czy rozwiązanie umowy o pracę było (w rzeczywistości) zgodne z prawem lub uzasadnione (...).”

Skarżący stwierdził również, że z uwagi na naruszenie przepisów postępowania, które „mają istotny wpływ na wynik sprawy”, skarga jest oczywiście zasadna. Chodzi bowiem o naruszenia przepisów postępowania powołanych w podstawach zaskarżenia, to jest nieuzasadnione pominięcie dowodu i brak wydania

postanowienia w tym przedmiocie, które stanowi negatywne rozstrzygnięcie sądu co do wniosku dowodowego strony. Również brak wydania w niniejszej sprawie postanowienia o przywróceniu terminu i pominięcie tej czynności przez Sąd pierwszej instancji, ma istotne znaczenia dla sprawy. Lakoniczna informacja zawarta w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji, powtórzona w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji, nie uzasadnia zaś braku wydania postanowienia w tym zakresie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają

związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje się także, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wywodu prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na

jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Wstępnie Sąd Najwyższy zauważa też, że wniosek ten jest wadliwie skonstruowany, skoro z jednej strony odwołuje się jedynie do art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., który wymienia wyłącznie przesłankę przedsądu w postaci oczywistej zasadności skargi, z drugiej zaś sugeruje potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymienioną w niepowołanym jednak przez skarżącego art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Co do sugerowanej w tym wniosku potrzeby wykładni Sąd Najwyższy stwierdza wszakże, że w jego dotychczasowym orzecznictwie zgodnie podkreśla się, że w sytuacji, gdy rozwiązanie umowy o pracę dotyczy pracownika wybranego przez pracodawcę z większej liczby pracowników, zatrudnionych na takich samych lub porównywalnych stanowiskach pracy, przyczyną tego wypowiedzenia są nie tylko zmiany organizacyjne, czy redukcja zatrudnienia, ale także określona kryteriami doboru sytuacja danego pracownika. Wynikający z art. 30 § 4 k.p. wymóg wskazania przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony jest bowiem ściśle związany z możliwością oceny jego zasadności w rozumieniu art. 45 § 1 k.p.

Odpowiedź na pytanie, dlaczego rozwiązano stosunek pracy z konkretnym pracownikiem, a pozostawiono w zatrudnieniu inne osoby zajmujące stanowiska objęte redukcją, powinna tkwić w przyjętych przez pracodawcę kryteriach doboru pracowników do zwolnienia. Dopiero wskazanie owych kryteriów w oświadczeniu o

wypowiedzeniu, jako uzupełnienie ogólnie określonej przyczyny rozwiązania stosunku pracy w postaci zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie stanu zatrudnienia, uwidacznia cały kontekst sytuacyjny, w jakim doszło do zwolnienia konkretnej osoby i pozwala pracownikowi zorientować się, dlaczego to jemu złożono tej treści oświadczenie woli oraz podjąć próbę podważenia zasadności dokonanego przez pracodawcę wypowiedzenia umowy o pracę (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 czerwca 2008 r., I PK 86/08, LEX nr 497682; z dnia 1 czerwca 2012 r., II PK 258/11, LEX nr 122589; z dnia 25 stycznia 2013 r., I PK 172/12, OSNP 2014 Nr 4, poz. 52; z 18 września 2013 r., LEX nr 1376065; z dnia 19 stycznia 2016 r., I PK 72/15, LEX nr 2005653; z dnia 1 marca 2016 r., I PK 125/15, LEX nr 2044465; z dnia 2 marca 2016 r., III PK, LEX nr 2019617; z dnia 23 czerwca 2016 r., II PK 152/15, LEX nr 2075711; z dnia 13 września 2016 r., I PK 30/16, LEX nr 2141217; z dnia 2 czerwca 2017 r., III 114/16, LEX nr 2329445).

Przyczyna wypowiedzenia powinna być tak sformułowana, aby pracownik wiedział i rozumiał, z jakiego powodu pracodawca dokonuje wypowiedzenia właśnie w stosunku do niego i mógł zdecydować o ewentualnym wniesieniu lub zaniechaniu wniesienia odwołania do sądu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, według którego wybór pracownika do zwolnienia - w razie ograniczenia zatrudnienia - należy do pracodawcy, ale może być on zakwestionowany przez pracownika, gdy między pracownikiem zwalnianym a pozostałymi istnieją poważne dysproporcje co do kwalifikacji zawodowych, wykształcenia, przydatności na danym stanowisku, sposobu wykonywania obowiązków pracowniczych itp. (por. wyrok z dnia 5 listopada 1979 r., I PRN 133/79, OSNCP 1980 nr 4, poz. 77 oraz wyrok z dnia 27 listopada 1997 r., I PKN 401/97, OSNAPiUS 1998 nr 18, poz. 542). W sytuacji, gdy rozwiązanie umowy o pracę dotyczy pracownika wybranego przez pracodawcę z większej liczby pracowników, zatrudnionych na takich samych stanowiskach pracy, przyczyną tego wypowiedzenia są nie tylko zmiany organizacyjne, czy redukcja zatrudnienia, ale także określona kryteriami doboru sytuacja danego pracownika. Wynikający z art. 30 § 4 k.p. wymóg wskazania przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony jest ściśle związany z możliwością oceny jego zasadności w rozumieniu art. 45 § 1 k.p. Wskazanie tej przyczyny lub przyczyn

przesądza o tym, że spór przed sądem pracy może się toczyć tylko w ich granicach. Okoliczności podane pracownikowi na uzasadnienie decyzji o rozwiązaniu stosunku pracy, a następnie ujawnione w postępowaniu sądowym, muszą być takie same, zaś pracodawca pozbawiony jest możliwości powoływania się przed organem rozstrzygającym spór na inne przyczyny mogące przemawiać za zasadnością wypowiedzenia umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 października 1998 r., I PKN 315/97, OSNAPiUS 1998 nr 14, poz. 427). Pracownik, wobec którego pracodawca nie ujawnił kryteriów doboru pracowników do zwolnienia, pozbawiony jest możliwości oceny trafności dokonanego wyboru w kontekście zasadności dokonanego mu wypowiedzenia, czyli zweryfikowania przyczyny wypowiedzenia, co wymusza na nim wszczęcie sądowej procedury odwoławczej w celu poznania konkretnej i rzeczywistej przyczyny potencjalnie uzasadniającej dokonanie wypowiedzenia umowy o pracę na czas nieokreślony. W takiej zaś sytuacji również postępowanie sądowe toczy się wokół przyczyny wskazanej konkretnie dopiero w postępowaniu sądowym i nieujawnionej wcześniej pracownikowi, co jest niezgodne z regułami rozpoznawania takich spraw. Przyjmuje się wprawdzie, że w sądowym postępowaniu odwoławczym dopuszczalna jest konkretyzacja wskazanej pracownikowi przyczyny wypowiedzenia, ale dotyczy to jedynie możliwości uzupełnienia opisu wskazanej przyczyny wypowiedzenia w oparciu o okoliczności oczywiście znane zwalnianemu pracownikowi, które występują jako sekwencja powiązanych związkiem przyczynowo-skutkowym zdarzeń objętych wskazaną na piśmie przyczyną wypowiedzenia umowy o pracę, czego nie można odnieść do przytaczania kryteriów wyboru pracowników do zwolnienia, stanowiących najistotniejszą część przyczyny wypowiedzenia w sytuacji dokonywania redukcji zatrudnienia. Należy przy tym podkreślić, że sąd pracy nie może oceniać zasadności działań organizacyjnych i ekonomicznych podejmowanych przez pracodawcę, wobec czego ocena zasadności wypowiedzenia dokonanego z tych przyczyn w stosunku do osób zajmujących te same stanowiska z reguły polega właśnie na kontroli kryteriów doboru pracownika do zwolnienia, stąd waga tych okoliczności jest tak znacząca dla zasadności wypowiedzenia, że nie można pozbawiać pracownika możliwości zapoznania się z nimi już w momencie wypowiedzenia umowy o pracę, co pozwoli na ich

kwestionowanie w chwili złożenia odwołania do sądu, a pracodawcy uniemożliwi ewentualne „dostosowywanie” tych kryteriów do okoliczności danej sprawy (por. powołany wcześniej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2013 r., I PK 172/12).

Lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje natomiast, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował taki właśnie kierunek wykładni art. 30 § 4 k.p. w związku z art. 45 § 1 k.p., przyjmując go za podstawę oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego jednoznacznie wynikało, że dokonane w stosunku do powoda oświadczenie o wypowiedzeniu mu umowy o pracę nie określało kryteriów doboru pracowników zakwalifikowanych do zwolnienia, a nadto powód nie został wcześniej zaznajomiony z tymi kryteriami.

Odnosząc się natomiast do sugestii, jakoby przywrócenie terminu do wniesienia odwołania od wypowiedzenia umowy o pracę wymagało wydania przez sąd pracy stosowanego postanowienia, Sąd Najwyższy zauważa, że już w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 14 marca 1986 r., III PZP 8/86, której nadano moc zasady prawnej (OSNC 1986 nr 12, poz. 194), przyjęto, że terminy przewidziane w art. 256 k.p. i art. 264 k.p. są terminami prawa materialnego, do których nie mają zastosowania przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące uchybienia i przywracania terminu, a sąd oddala powództwo, jeżeli pozew wniesiony został po upływie terminów określonych w art. 264 k.p., których nie przywrócono, oraz po upływie terminów określonych w art. 256 k.p. W uzasadnieniu tej uchwały wyjaśniono również, że uchybienie terminu w sprawach wskazanych w art. 256 k.p. i art. 265 k.p. nie może spowodować odrzucenia pozwu, wobec braku podstawy prawnej do takiego rozstrzygnięcia. Upływ terminu zobowiązuje sąd do merytorycznego rozpoznania sprawy i stwierdzenia niedopuszczalności uwzględnienia powództwa, a więc jego oddalenia. Przepis art. 265 k.p. nie zobowiązuje sądu do wydania odrębnego orzeczenia w przedmiocie przywrócenia terminu do wniesienia pozwu. Dlatego też sąd rozstrzyga sprawę merytorycznie, po rozważeniu, czy termin do wniesienia pozwu został zachowany, a w razie uchybienia terminu, czy spełnione zostały warunki do jego przywrócenia, czemu powinien dać wyraz zarówno w sensie pozytywnym, jak i negatywnym w uzasadnieniu orzeczenia, jeżeli będzie ono sporządzone na wniosek strony lub na

skutek zaskarżenia. Okoliczności związane z zachowaniem terminu bądź jego przywróceniem podlegają bowiem kontroli w ramach zaskarżenia orzeczenia w sprawie.

Końcowo Sąd Najwyższy przypomina również, że skarga kasacyjna jest środkiem zaskarżenia wnoszonym od orzeczeń sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.). Dlatego też ewentualne uchybienia sądu pierwszej instancji, a takich uchybień dotyczą zarzuty sformułowane przez skarżącego w ramach procesowej podstawy zaskarżenia (poza nieujętym w ocenianym wniosku zarzutem naruszenia art. 387 § 3 k.p.c.), nie rzutują na prawidłowość orzeczenia sądu drugiej instancji i nie podlegają rozpoznaniu w postępowaniu kasacyjnym.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Z tej przyczyny, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, orzekł jak w sentencji postanowienia.

[as]

M.|G.